GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik

Hur väcker vi barnens nyfikenhet, lust och intresse för det skrivna språket?

Johanna Carlsson

Dokumentation av utvecklingsarbete inom kursen:

Kvalitetsarbete genom aktionsforskning (Pda107) 7,5 högskolepoäng

Avancerad nivå

Maj 2013

Innehållsförteckning

Inledning 2

Vad är aktionsforskning 2

Förutsättningar 2

Utvecklingsområde 4

Process 4

Våra styrdokument 5

Frågeställning 6

Kartläggning 6

Barnintervju utan bandspelare 6

Resultat av kartläggning 6

Skrivlärande 6

Läsinlärning 7

Sammanfattning av resultat 7

Aktion 7

Aktion 1. Engagerade pedagoger 7

Aktion 2. Skapa en skrivhörna 8

Verktyg 2. Löpande loggbok 8

Resultat 9

Engagerade pedagoger 9

Andra barn 9

Miljön 10

Tillgång till material 11

Sammanfattning av resultat 11

Reflektion 11

Mitt eget lärande 12

Litteraturlista 13

Inledning

Förskolan har under det senaste decenniet genomgått stora förändringar när det gäller synen på barns lärande. Under mina tjugo år som förskollärare har vi hunnit med att få en läroplan för förskolan (skolverket, 1998) och en reviderad läroplan för förskolan (skolverket, 2010). När jag hösten 2010 gick förskollärarlyftet fick jag mycket ny kunskap och inspiration att använda mig av i mitt arbete med barnen. Kursen i aktionsforskning såg jag som en stor möjlighet att få fortsätta att utvecklas. Det känns spännande och inspirerande att få ta del av litteratur och forskning samt att få tid för reflektion, analys och möjlighet att diskutera tillsammans med andra förskollärare och en duktig handledare.

Vad är aktionsforskning

Aktionsforskning är att forska genom handling i den egna praktiken, om det man vill förbättra eller förändra i verksamheten. Aktionsforskningen bygger på att våga prova nytt för att sedan granska och analysera resultatet i syfte att finna nya frågor och vägar att gå, en ständigt pågående process. Det är mycket betydelsefullt är att avsätta tid för regelbundna diskussioner i arbetslaget och med handledare, för att lyfta funderingar och frågor i syfte att komma vidare och förbättra det man forskar om.

> ”För att nå den här utvecklingen krävs tid. Det krävs också tillgång till verktyg och teoretiska begrepp för att studera sin egen praktik – och det är framför allt här forskarens vetenskapliga bas blir en tillgång. Praktikens erfarenheter och forskarens kunskaper möts och utmanar varandra i strävan att nå aktionsforskningens syfte: att utveckla den egna praktiken, en förståelse av praktiken och en förståelse för de sammanhang där praktiken ingår.” (Nylund, Sandback, Wilhelmsson, och Rönnerman, 2010, s. 14)

Förutsättningar

Var står vi?

Under våren 2012 diskuterade pedagogerna på förskolan tillsammans med berörd förskolechef om att vi skulle rotera inom arbetslagen och skapa nya arbetslag. Detta i syfte att skapa nya pedagogiska diskussioner, att lära av varandra och få en möjlighet att utvecklas som pedagoger. Detta skapade en del oro på arbetsplatsen, en del var för och en del var emot.

Jag har jobbat på en yngre avdelning under tioårs tid och kände mig mycket positiv till en möjlighet att få byta till en äldre avdelning och få nya utmaningar att tampas och utvecklas med.

Under våren framkom det att det fanns fukt och mögel på en avdelning på förskolan. Därefter visade det sig att förskolan var mer fukt och mögelskadat än vad som först framkommit, vi skulle inte få komma tillbaka på hela hösten. Min nya avdelning plus en annan äldre avdelning skulle få flytta in på Nyhemsgatan. Lokalerna ligger i en källare på ett hyreshus och gården är en asfalterad bakgård med en liten del som består av två gungor och en sandlåda. Närområdet är trafikerat villa område. Det finns en grön och lummig lekplats på området. Vi har ca 25 minuters gångväg med barnen för att komma till skogen,

Vi fick reda på var vi skulle hålla till på torsdag och redan på måndag skulle vi ta emot en delvis ny barngrupp. Lokalerna var helt tomma när vi var där och tittade på torsdagen. Vi jobbade hårt med att flytta och iordningsställa för att kunna ta emot en barngrupp på måndag morgon.

Detta har bidragit till många oroliga och upprörda föräldrar. Framför allt är det den torftiga utemiljön som har upprört föräldrarna. På ett föräldramöte lovade ledningen att vi skulle få allt stöd vi behövde för att bedriva en bra pedagogisk verksamhet. Vi skulle bl.a. få en extra personal, för att kunna lämna gården så ofta som möjligt. Detta såg vi som en stor möjlighet att i så stor utsträckning som möjligt kunna dela gruppen och på så sätt få en bra kvalitet på vår verksamhet. Kommunen jobbar nu på att skaffa fram paviljonger till förskolan, som det är meningen att vi ska flytta till. Vi startar hösten med helt andra förutsättningar än vad vi hade trott.

Gruppen består av 17 barn, åtta treåringar, sex fyraåringar och tre femåringar, sex flickor och elva pojkar. Sex av treåringarna följde med mig från yngre avdelningen, två barn var helt nya och nio barn har gått på en annan avdelning på Österängen.

På avdelningen arbetar två förskollärare 75 procent, en barnskötare 100 procent, samt en extra resurs som arbetar 100 procent.

Vi ligger i startgroparna för att starta upp ett kvalitetsarbete med det nya arbetslaget. Under höstterminen ligger fokus på att skapa trygga barn och föräldrar, att lära känna varandra och få en väl fungerande barngrupp.”- ges goda förutsättningar att bygga upp varaktiga relationer och känna sig trygg i gruppen” (skolverket, 2010, s. 11).

Kvalitetsarbetet ska nu bli med mer systematisk inriktning, i enlighet med förskolans läroplan Vi kommer att planera och utvärdera utifrån ett nytt dokument, som några av förskolecheferna har arbetat fram. Vi tror att kvalitetsarbetet är en ständigt pågående process.

Vårt kvalitetsarbete har följande grund:

* Läroplan för förskolan (skolverket, 2010)
* Allmänna råd och kommentarer. Kvalitet i förskolan(skolverket 2005)
* Varbergs kommuns effektmål. (Varbergs kommun 2013)
* Österängens gemensamma mål (2009-2010)
* Österängens likabehandlingsplan (2008, reviderad 2011)
* Avdelningens mål
* Tidigare utvärderingar/planeringar och kvalitetsredovisningar

> ”Resultat av forskning tyder på att vissa kvalitetsaspekter har större betydelse än andra. Att det finns tydliga mål för verksamheten och att förskolan arbetar utifrån ett nära samarbete med hemmen är viktig aspekt, liksom tydliga läroplansmål som i sin tur bör resultera i en progression i barns lärande. Även lärarnas kompetens är viktig kvalitetsaspekt. Pedagogiskt förhållningssätt, lärarens agerande och kompetens har därmed en avgörande betydelse för förskolans kvalitet.” (Sheridan, Pramling, Samuelsson, 2009, s. 14).

Styrkorna i vårt kvalitetsarbete är att vårt arbetslag består av erfarna pedagoger som är närvarande, engagerade och tillåtande. Vi är lyhörda mot barn och föräldrar och vill förnya, förändra och utveckla. ”Hoten ”för vårt kvalitetsarbete är allt det som har hänt inför höstterminen. Stress och oro, tidsbrist, praktiskt arbete med flytten som tagit mycket energi och tid, som vi istället skulle velat ha till kvalitetsarbete och tid med barnen. Det finns också

många möjligheter med att ”börja från början”, man får tänka till, tänka nytt och det finns inga gamla invanda mönster som är svåra att ändra på

Utvecklingsområde

Vart vill vi?

Efter flytten till nya lokaler observerade vi att barnens läs- och skriv aktiviteter var nästan obefintligt. Det fanns inte någon spontan aktivitet runt detta. På vår kvalitetsplanering reflekterade vi över varför barnen inte visade något intresse för det skrivna språket. Vi tror att det beror på följande faktorer:

* Ny barngrupp

* Många små barn

*Ointresse för bokstäver

* Ny miljö som inte inbjuder till dessa aktiviteter

* Rörigt

* Dåligt material

* Vi vuxna har inte stimulerat och utmanat barnen

Vi tycker det är viktigt att vi i förskolan väcker barnens intresse och lust för det skrivna språket. Detta är något vi vill förbättra och förändra på vår avdelning och vi bestämde att detta skulle vara intressant att aktionsforska om.

Eriksen Hagtvet (2004) menar att det är i förskolan och inte skolan som är den mest naturliga arenan för barnets första möte med skriftspråket. Vidare skriver hon att forskning under 1970- och 1980 -talet visar att barn verkar dra fördelar av ett tidigt möte med skriftspråket, bara det inte förekommer på ett sätt som ger barnet en känsla av misslyckande och därmed skapar ett motstånd mot läsning och skrivning. Denna forskning för därmed fram förskolan som arena för stimulering av skriftspråklig kompetens och för att förebygga läs- och skrivsvårigheter.

Process

Hur går vi tillväga?

Vi gjorde en tankekarta över hur vi skulle kunna väcka barnens intresse, lust och nyfikenhet för det skrivna språket.

Vi diskuterade om hur viktigt det är med närvarande, lyhörda vuxna som greppar tillfällena när barnen spontant bjuder in till ett lärande i skriftspråket och utmanar dem vidare i sitt lärande. Lärandet måste vara lekfullt, lustfyllt och med fantasin som inslag utifrån varje barns egna erfarenheter.

Campner och Persson (2000) anser att om man ska kunna klara av att arbeta efter läroplanen för förskolan så är det nödvändigt att pedagogen har en egen lust att lära. Som pedagog

innebär det att man har intresse för ett livslångt lärande som inspirerar barnen att lära och bevara deras nyfikenhet. För att kunna skapa en verksamhet där omsorg, fostran och lärande bildar en helhet krävs det en närvarande pedagog som lyssnar på barnens tankar och idéer. Som pedagog måste man kunna utmana barnen vidare och vara intresserad av hur de tänker för att de ska utvecklas och lära. Genom att stödja barnens undersökningar och låta dem pröva sina hypoteser ger pedagogen barnen möjligheter att utforska på sitt sätt. Pedagogen måste lita på barnens egna sätt att nå fram till olika lösningar.

Vi kom fram till att vår första aktion skulle bli att vi är närvarande och lyhörda pedagoger som lyssnar på barnens tankar och försöker utmana barnen vidare i deras lärande.
Vår andra aktion är att skapa en plats med bra material och en miljö som väcker barnens lust, intresse och nyfikenhet till det skrivna språket.

Lillemyr (2002) menar att det finns olika uppgifter i pedagogens arbete i förskolan. Pedagogens roll är bland annat att skapa förutsättningar för lärande och goda lärmiljöer. Observation, planering, genomförande och dokumentation är delar i den pedagogiska verksamheten som är nära knutna till varandra och pedagogen bör ständigt reflektera kring barnens lärmiljö på förskolan.

Liberg(2006) skriver att Språkrum är sammanhang i vilka man dras in i ett meningsskapande och betydelsefulla, spännande, roliga, intresseväckande eller allvarliga ämnen. Det är ett rum som utmanar och förundrar.

Våra styrdokument

I Förskolans läroplan (skolverket 2010) kan vi läsa att en pedagogisk verksamhet ska genomföras så att den stimulerar och utmanar barnets utveckling och lärande. Miljön ska vara öppen innehållsrik och inbjudande. Verksamheten ska främja leken, kreativiteten och det lustfyllda lärandet samt ta till vara och stärka barnets intresse för att lära och erövra nya kunskaper och färdigheter.

Ett av vår förskolas mål till lika med ett av avdelningens prioriterade mål är att:

> ”Utveckla intresse för skriftspråk samt förståelse för symboler och deras kommunikativa funktioner.” (skolverket, s. 10).

Detta är ett mål tagit direkt ur läroplanen. Vi har diskuterat hur vi på vår förskola och avdelning på ett lekfullt och lustfyllt sätt ska göra för att väcka barnens lust, nyfikenhet och intresse för skriftspråket och få barnen att förstå vikten av det skrivna språket. Vi vill uppmuntra barnens fantasi och ta vara på de spontana tillfällen när barnen bjuder in till lärande. Vi vill också erbjuda barnen en stimulerande miljö och stimulerande material.

På Varbergs kommuns hemsida står kommunens effektmål beskrivna. Följande mål arbetar vi med i vårt arbete. ”Barn och elever lär sig mer i Varbergskommun.” (Varbergs kommun 2013)

Vi tror att det är bra att börja tidigt och introducera barnen för det skrivna språket. Barnen kan då på ett lustfyllt och lekfullt sätt under en längre tid och på ett kravlöst sätt, fritt från misslyckande, få prova på och förankra det skrivna språket på många olika sätt och genom att använda flera olika sinnen när barnet själva är intresserade och öppna för att lära sig om skriftspråket. Detta i samspel med andra vuxna och barn. Vi tror då att den bästa förståelsen skapas liksom bra förutsättningar för att öka barnens kompetens och barnen kan då utveckla sitt lärande.

Frågeställning

Vårt syfte är att väcka barnens intresse och nyfikenhet för det skrivna språket. Vi vill att barnen utvecklar förståelse för symboler, tecken och deras funktioner.

Vi kom fram till följande frågeställning.

Hur väcker vi barnens nyfikenhet, lust och intresse för det skrivna språket.

Kartläggning

Hur får vi veta?

Barnintervjuer utan bandspelare

Vi ville börja med att ta reda på barnens tankar och förståelse runt det skrivna språket. Vi ville också att de skulle få möjlighet att påverka hur en skrivhörna skulle utformas. I Läroplan för förskolan står det att.” Förskolan skall sträva efter att varje barn utvecklar sin förmåga att uttrycka sina tankar och åsikter och därmed få möjlighet att påverka sin situation” (skolverket 2010).

För att få reda på detta valde vi intervju utan bandspelare som verktyg.

> “Generellt sett har intervjun den fördelen att den, jämfört med en ensidig yttre observation, ger både en möjlighet att upptäcka detaljer som man annars kunde ha förbisett och en förståelse för den intervjuades perspektiv. Samtalet är kanske det bästa sättet för att ta del av en annans persons tankar och upplevelser.” (Björndahl, 2005, s 90)

Vi bestämde att vi skulle intervjua de barn som var fem och sex år på vår avdelning. För att det skulle bli avspänt och naturligt för barnen så valde jag att fånga tillfällen inne på avdelningen när det passade att göra en intervju. Jag valde att intervjua barnen enskilt för att barnen skulle få tid att tänka färdigt och de skulle få mycket svars utrymme. Vi kom fram till att utgå ifrån följande frågor:

- Kan du skriva?
- Hur gör/tror du när du skriver?
- Var och vem har lärt dig skriva?
- Varför är det bra att kunna skriva?
- Kan du läsa?
- Hur gör/tror du man gör när du läsa?
- Var och vem har lärt dig läsa?
- Varför tror du det är bra att kunna läsa?
- Hur tycker du en skrivplats ska se ut?
- Vad tycker du det ska finnas för något i en skrivhörna?

Inspiration till frågorna fick vi ur litteraturen Rönnerman (2000).
Även om intervjun har en stuktur med huvudfrågor kommer barnens svar till viss del inverka på hur intervjun fortlöper med följdfrågor. Jag valde att skriva ner barnens svar under intervjuns gång. Jag har vid ett flertal gånger tidigare gjort intervjuer med barn i olika sammanhang och känner att jag har en bra erfarenhet av detta.

Resultat av kartläggning

Efter noga övervägande har jag valt att inte skriva ut ålder eller kön på de barn jag har intervjuat. Detta för att ingen ska kunna identifiera någon enskild individ. Det gjorde jag på grund att jag har genomfört intervjuerna på min arbetsplats, där jag har tystnadsplikt.

Fyra av barnen svarade kortfattat. En annan intervju ledde inte till någon dialog alls utan gav ännu kortare svar. Dessa intervjuer blev en utmaning för mig att försöka fånga barnen och hitta följdfrågor för att få veta något.

Innan varje intervju förklarade jag syftet med intervjun för barnet, genom att säga:

– Jag vill lära mig vad barn vet om läsning och skrivning. Kan jag få ställa några frågor till dig för att jag ska kunna lära mig detta?

Skrivlärande

Tre av barnen svarade att de kunde skriva. Fyra barn svarade att de kunde skriva lite som sitt namn och i vissa fall även kompisarna och familjemedlemmarnas namn.

Alla hade lärt sig skriva hemma av syskon eller föräldrarna. De flesta hade lärt sig genom att skriva av när någon skriver före eller skriva av annan text som de såg. På frågan hur man gör förklarade ett barn:

- Man hämtar en penna och ritar liksom bokstäver.

Tre av barnen tyckte att det är något positivt att kunna skriva för att det gör man i skolan, och två barn tyckte att det är bra och kul att kunna skriva.

Läsinlärning

Fem barn svarade att de kunde läsa och tre stycken svarade att de kunde läsa lite så som sitt namn och kompisarna namn då de ser deras namnlappar som sitter uppe på avdelningen. Några läste genom att titta på ordet, och andra ljudade sig fram. Ett barn förklarade så här:

- Man pratar liksom samtidigt som man tittar på bokstäverna.

Sju av barnen tyckte att det är något positivt att kunna läsa, för då kan man läsa böcker själv och några tyckte att det var bra och roligt att kunna läsa själv.

Sammanfattning av resultat

I efterhand tycker jag att det hade varit bättre om jag hade spelat in eller filmat intervjuerna, då hade jag kunnat fokusera mer på barnet och inte behövt titta ner när jag skulle skriva. Jag hade också fått med alla detaljer och vid filmning hade jag kunnat analysera barnets kroppsspråk under intervjun, vilket jag nu missade när jag skrev.

Trots detta och trots att flera av barnen svarade kortfattat tycker jag mig få en bild av barnens tankar om läs och skrivinlärning. De flesta av barnen hade en tanke om hur man gör när man ska läsa eller skriva, till exempel att man använder sig av bokstäverna. De flesta av barnen svarade att det är något positivt att kunna läsa och skriva.

De flesta av barnen tyckte det var svårt att svara på hur de ville att skrivhörnan skulle utformas. Några barn tyckte man skulle ha böcker i skrivhörnan och det var en sak som inte vi hade tänkt på.

Aktioner

De frågor vi ville ha svar på.

* *Vilken betydelse har vi pedagoger för lärandet?*

* *Vilken betydelse har miljön?*

* *Vad blir barnen inspirerade av?*

* *Vilka skriftspråksaktiviteter gör barnen?*

Aktion 1. Engagerade pedagoger

Vår första aktion är att det alltid ska finns minst en vuxen vid ”skrivhörnan” beredd att hjälpa och stimulera barnen i skriftspråket.

Vi är närvarande och lyhörda pedagoger som lyssnar på barnens tankar och försöker utmana barnen vidare i deras skriftspråkslärande. Vi ska försöka greppa tillfällena när barnen spontant bjuder in till ett lärande i skriftspråket och utmana dem vidare i sitt lärande. Lärandet måste vara lekfullt, lustfyllt och med fantasin som inslag utifrån varje barns egna erfarenheter.

Aktion 2. Skapa en skrivhörnan.

Skrivhörnan består av ett skrivbord som står mot väggen med plats för två barn, bakom skrivbordet står ett lågt bord med plats för många barn. Jämte står ett stort hyllparti med barnens lådor under. I hyllorna ställde vi fram olika sorters pennor, blyertspennor, färgade pennor som ligger sorterade i en fin låda, tjocka tuschpennor, tunna tuschpennor och kritor. Vi satte fram sudd, lim och saxar. Vi la fram rikligt med papper och pappersremsor. Vi skrev lappar och märkte vad sakerna skulle stå. På väggen satte vi upp ett nytt färgglatt alfabete som köpts in, där satte vi också en del små ordlappar som t.ex. Hej, hejdå, till, från, mamma, pappa. Vidare satte vi namnlappar på barnens lådor. I intervjuerna med barnen hade några framfört att de ville ha böcker vid skrivhörnan, således satte vi fram en bokstavs bok, olika faktaböcker om djur, samt en sjörövarbok. Just sjörövare är ett tema som några barn har visat stort intresse för. Vi tror att det är viktigt att ställa upp böckerna på ett inbjudande sätt och bara ha ett fåtal böcker framme som vi ofta byter till andra böcker. På andra ställen satte vi upp ramsor med bild till och ordbilder så som *spindelmannen, sjörövare, karta* och *skepp.*

Verktyg . Löpande loggbok.

Nu ville vi ta reda på vad som hände i vår ”skrivhörna” och det verktyg vi valde att använda oss av är löpande loggbok. Detta för att det är ett enkelt och snabbt verktyg att använda i vardagen, då det ofta är lite tid över för reflektioner. Enligt Björndahl (2005) är syftet med loggskrivandet att genom en skriftlig reflektion skapa sig en djupare förståelse av något som skett och genom att använda sig av en loggbok sätter man på ett systematiskt sätt av tid för reflektion av den egna praktiken.

Vi bestämde att alla vi tre pedagoger i arbetslaget skulle skriva i loggboken vi tror att det är viktigt att använda oss av varandras kunskap i arbetslaget. Detta menar också Rönnerman (2000) när han skriver att ett viktigt steg för att ett lärande ska ske i aktionsforskning är reflektion tillsammans med andra över arbetet.

Loggboken skulle vi använda under 1 vecka varje dag och under hela dagarna. Den skulle ligga lätt tillgänglig, men inte öppen så att någon obehöriga skulle kunna läsa vad vi skriver. När vi skrev i loggboken utgick vi ifrån de frågor vi ville ha svar på.

Resultat

Hur blev det?

Det resultat vi tycker oss kunna se efter att ha tagit del av våra loggboksanteckningar är att det är flera faktorer som påverkar barns lärande. De faktorer som vi tycker framstår tydligt är följande: *Engagerade pedagoger, andra barn, stimulerande miljö, tillgång till bra material*. I den här resultatdelen har jag valt att använda mig av påhittade namn på barnen. För att här är det inte lika lätt för utomstående att förstå vilket barn det skulle kunna vara.

Engagerade pedagoger

Direkt efter det att vi hade haft diskussionen om pedagogernas roll på vår kvalitetsplanering och satte in denna aktion i verksamheten såg vi omgående en förändring. Det finns nu alltid en vuxen vid ”skrivhörnan” beredd att hjälpa och stimulera barnen i skriftspråket. Barnen är mycket aktiva och kreativa inom skriftspråket.

Vi frågade barnen om de ville skriva sitt namn på teckningarna så vi kan se vem som gjort den. Vi uppmuntra dem att titta på sitt namn på sin låda eller på de namnlappar som vi satt upp. När barnen ville ge bort sina ”skapelser” uppmuntrade vi dem att skriva vem som skulle få den och vem den var ifrån.

Vi kom fram till att vi skulle behöva en brevlåda på avdelningen där barnen kunde lägga sin post. Vi köpte snarast en liten söt blå brevlåda på loppis. Vi uppmuntrade barnen att rita, skapa och skriva till sina kompisar på avdelningen. Detta stimulerade till mer skrivaktiviteter. Vi tog hjälp av fantasin och uppmuntrade barnen att skriva till ”kapten blodskägg” som var en pirat som vi använt oss av i vårt projekt. Barnen gjorde även post till avdelningens maskot ”Trulls”. Det var ”Trulls” som sedan på samlingen öppnade brevlådan och läste all post. Vi såg tydligt hur barnen blev stolta när deras post lästes upp. Och brevlådan blev snabbt fylld igen.

Vissa barn ville göra serier och böcker som vi hjälpte dem att tillverka. Barnen ritade och berättade och vi hjälpte dem att skriva och göra pratbubblor. För en del barn skrev vi på en lapp jämte som de kunde skriva av i sin bok.

Kalle 4 år skriver en lapp till sin pappa som ska hämta honom idag. Vi hjälper honom att skriva och han sätter upp lappen på utsidan av förskolans dörr. Kalle har skrivit. “Leta efter Kalle under soffan” Sedan går han och gömmer sig under soffan. Det är bara det att det är tre timmar kvar till att han ska bli hämtad. Jag försöker förklara detta för Kalle men Kalle ligger kvar. Till sist kommer vi överens om att jag ska säga till honom en stund innan pappa kommer. När pappa kommer visar jag honom lappen på dörren han läser den högt så Kalle hör, sedan hittar han Kalle under soffan.

Andra barn

Ellen 4 år ville skriva en skylt där det skulle stå ” Ingen får komma in”. Denna skylt vill hon ha på dörren till sitt rum hemma. Nu ville många barn göra flera olika skyltar att sätta upp hemma och på förskolan. Vi märker att barnen blir stolta när de förstår att de kan göra sig förstådda genom det skrivna språket, när vi och andra vuxna läser vad de har skrivit. Då vill de ofta göra mer och nya skrivelser. Det märks tydligt att barnen inspireras av varandra och tittar och lär av varandra. Det har nu startat en enorm verksamhet i skrivhörnan, barnen är mycket intresserade och ivriga.

Miljön

Vi har fått bekräftat att miljön som vi erbjuder barnen är viktig för att de ska få inspiration i sitt lärande.

Fyra stycken barn i olika åldrar står en lång stund och tittar, pekar på bokstäverna i det nya färgglada alfabetet vi satt upp på väggen, de pratar om vems namn som börjar på vilken bokstav. Vems mamma som börjar på vilken bokstav. Osv.

- Det här är A, säger Svea tre år och tar ner bokstaven A från väggen.

- Den här bokstaven börjar jag på säger Erik tre år och tar ner den från väggen och börjar måla av bokstaven på ett papper. Hugo tre kommer och tar då ner bokstaven H och börjar måla av den på ett papper.

Fia sex år står vid skrivhörnan och skriver av alla bokstäverna från väggalfabetet i tur och ordning. Johan fem år står bredvid henne och säger bokstäverna som Fia skriver ner.

Vi har också satt upp nya rim och ramsor på väggen runt matborden som vi läser när vi ska äta. Dessa ramsor har inspirerat barnen till att göra egna rim och ramsor.

“Bajsa är gått inte blått” Felix 4 år

”Tickeli tickeli klockan, nu är det kväll, nu måste vi sova, nu är det morgon, nu måste vi gå upp.” Johan sex år.

”Jag vaktar en skatt, med en katt och en hatt” Nils fem år.

”Apan klättrar, apan klättrar, hoppar ner i knät, varsågod och ät.”

Vi får nu många nya ramsor att välja mellan när vi ska äta, barnen blir mycket stolta när deras ramsa läses upp. Avdelningens väggar är numera fyllda av barnens rim, ramsor, skyltar, pratbubblor och andra budskap. Barnen kommer ofta spontant i leken och vill ha hjälp att skriva en skylt eller något annat budskap.

Vi har observerat att barnen blir inspirerade av de böcker om djur, sjörövare och bokstäver som vi satt fram.

Lisa och Karin sitter tillsammans i skrivhörnan och samtalar om vad de ser i en av böckerna, efter en stund vill de rita av det de ser. Karin lägger pappret på boken men det är svårt att se igenom. Pedagogen kommer på att de kan hämta smörpapper som de kan se igenom. Karin och Lisa blir nöjda och sitter länge och ritar av i böckerna. Det kommer fler barn som ser vad de gör och vill också vara med och rita av. Vi låter nu smörpappret ha en platts i skrivhörnan.

Tillgång till material

”Skrivhörnan” var det ställe som vi ställde i ordning för att det alltid skulle finnas tillgängligt bra material för barnen att tillgå. Materialet ska stå på bestämda platser, som är utmärkta med ordlappar, t.ex. pennor, kritor osv.

Konstigt nog har denna praktiska del varit det svårast i aktionen tycker jag. Jag upplever att platsen ofta är rörig med halvfärdiga skapelser, tuschpennor utan korkar, pennor i fel burkar, pennor och saxar på golvet. Saker ställs helt enkelt inte tillbaka på sin plats.

Visst material tog slut så som lim, tejp och tuschpennor. Vi skulle också ha velat köpa en del nytt för att fortsätta inspirera barnen i deras aktiviteter, men eftersom det är köpstopp i kommunen och det känns krångligt så fort man behöver köpa något till förskolan så satte detta ”käppar i hjulet för oss”.

Sammanfattning av resultat

Vi har tydligt sett att det är flera faktorer som spelar in för att *väcka barnens nyfikenhet, lust och intresse för det skrivna språket.*

Vi har nu ännu mer förstått hur viktiga vi pedagoger är i samspel med barnen i deras lärande. Det är vi som skapar förutsättningarna för barnen och detta genom att vara delaktiga, lyhörda och intresserade. Det är vi som skapar miljöerna, där barnen får bästa förutsättningarna att utvecklas. Det är vi som ger dem tillgången till det material och den miljö de behöver för att kunna utvecklas. Vi har också tydligt sett hur barnen inspireras av varandra och vi uppmuntrar dem att hjälpa och lära varandra. Dessa faktorer menade också Piaget och Vygotsky var av stor betydelse för barns lärande.

Dahlgren, Gustafsson, Mellgren och Olsson, (1993) skriver att Piaget och Vygotsky betonar samspelet med omvärlden som betydelsefullt för kunskapsutveckling. Piagets teorier om hur barn skapar kunskap, innebär att barn själva skall få undersöka och experimentera. Vygotsky menar att både kulturen och interaktionen mellan människor har betydelse för barns tanke utveckling. Vad barn lär sig, sker mellan barnet och omvärlden, för att sedan bli till inre mentala strukturer hos barnet. Vygotsky hävdar att kulturellt betingad kunskap inte blir tillgänglig för barnet utan att det finns en ”handledare” som visar på att kunskapen finns och bereder vägen, med barnets tankar och erfarenheter som vägvisare.

Vidare skriver Dahlgren, Gustafsson, Mellgren och Olsson (1993) att i samspel med kunnig och engagerade pedagoger, som möter barnet på dess nivå, lär sig barnet ett sätt att förhålla sig till kunskap och vetande. Kärrby (1990) anger detta som det bästa sättet att förbereda inför skriftspråksinlärningen och skolan. Det handlar om att utveckla barns grundläggande begrepp genom att tematisera i vardagen och utnyttja konkreta situationer och handlingar.

Reflektioner

Hur går vi vidare?

Jag vill poängtera att ”skrivhörnan” som aktionen handlar om är bara ett av många sätt som vi jobbar med för att väcka barnens intresse för skriftspråket. Andra sätt är genom läsning, sagor, sånger, rim, ramsor, organiserade lekar, den fria leken och utomhus i vår närmiljö. Vi jobbar aktivt med att göra barnen språkligt medvetna, utveckla barnens ordförråd och begreppsuppfattning.

En fråga som har väckts hos oss är om vi har engagerat alla barnen i skriftspråket. Jag tror att de är lätt att engagera de som är intresserade och har lätt för att lära skriftspråket och det är nu av stor vikt att vi på vår avdelning tittar på om vi har lyckats engagera alla barnen eller om det är något barn som behöver extra stöd och stimulans. Jag tror det är dessa barn som är viktigast att vi fångar upp i förskolan, så de får en lång och mjuk start att förstå det skrivna språket. Jag tror att vi kan hjälpa en del barn som annars skulle kunna få läs- och skrivsvårigheter. Jag upplever att det finns en stor okunskap inom förskolan om hur otroligt viktigt det är att vi lägger en bra grund, inte minst för de barn som riskerar att få läs- och skrivsvårigheter.

> ”Det är möjligt att tidigt identifiera barn som befinner sig i riskzonen för att få läs- och skriv svårigheter. Det är dock anmärkningsvärt att få studier visat att systematisk screening i förskolan leder till färre elever inom grundskolan med läs- och skrivsvårigheter. De studier som genomförts har vanligen inriktat sig på att undersöka om det är möjligt för läs- och skrivutvecklingen, språklig medvetenhet och begrepp om text.”(Samuelsson, m fl, 2009, s. 65).

Vi ska inte bedöma barnen i förskolan, men om vi kan hjälpa till att förebygga för de barn som riskerar att få läs- och skrivsvårigheter kanske vi ändå bör överväga någon slags observation eller screening för att på ett så bra sätt som möjligt kunna hjälpa dessa barn i ett tidigt skede. Det är viktigt att vi i förskolan tränar *alla* barn i språklig medvetenhet varje dag, vi ska göra barnen fonologiskt medvetna, då blir det lättare för barnen när de ska lära sig läsa och skriva. Vi ska inte flytta ner skolans arbetssätt till förskolan och vår huvuduppgift är inte att lära barnen läsa eller skriva, vi ska väcka barnens intresse, lust och nyfikenhet för det skrivna språket och allt måste ske under lekfulla och lustfyllda former.

Frågan är om våra huvudmän ger oss pedagoger förutsättningar för att skapa de bästa förutsättningarna för barnens lärande. Med ökat antal barn i barngrupperna och med ökade närvarotimmar i förskolan och med nerdragning av personal. Hur ska vi få tid att se och engagera oss i varje enskilts barns lärande? Dessutom med ökade krav på systematiskt kvalitetsarbete, utan att få tiden till att göra det och mindre pengar till material och till att skapa lärande miljöer? Vi är många som upplever stress och en känsla av otillräcklighet i förskolan. Jag anser att med dagens förutsättningar blir det mycket svårt för oss pedagoger att kunna arbeta utefter Förskolans läroplan (skolverket 2010).

Mitt eget lärande

Skriftspråket är ett oerhört komplicerat verktyg som tar många år att lära sig att hantera. Vi på förskolan har ansvar för att ge dem verktygen och för att skapa förutsättningarna så att barnen tidigt kan utforska detta komplicerade fenomen. Genom denna kurs i aktionsforskning har jag fått möjlighet att fördjupa mig i detta ämne. Jag har fått nya kunskaper genom den litteratur jag läst och genom aktionsforskningen har vi utvecklat ett väl fungerande arbetssätt för att ge barnen på vår förskola goda möjligheter att dras med i skriftspråkets värld.

Aktionsforskningen har gett oss verktygen för att fortsätta utveckla vårt systematiska kvalitetsarbete.

För mig har det också varit en stor förmån att få diskutera och reflektera tillsammans med andra duktiga pedagoger och vår handledare, vilket ibland har fått mig att tänka i helt nya banor. Allt har inte varit självklart eller lätt, men det har varit lärorikt, och mina nya kunskaper erfarenheter har stärkt mig i min yrkesroll som pedagog.

Eftersom systematiskt kvalitetsarbete är en ständigt pågående process hade jag gärna fortsatt kursen ett tag till.

Avslutningsvis vill jag önska

alla barn som umgås med

vuxna ett stort ***lycka till!***

Det kan behövas.

(Liberg 2006,s.192).

Litteraturlista

Björndal, C. R. (2005). *Det värderande ögat. Observationer, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. Stockholm: Liber.

Dahlgren, Gustafsson, Mellgren och Olsson(1993). *Barn upptäcker skriftspråket*. Liber.

Eriksen, Hagtvet, B.(2004). *Språkstimulering Del1: Tal och skrift i förskolan.* Stockholm: Natur & Kultur.

Kommunens effektmål på Varbergs kommuns hemsida. Länkadress:

http://www2.varberg.se/default.asp?initid=1602&menutree=2518.1708.2413&toplinkname=Politik%20&menuheading=Politik%20&mainpage=templates/01.asp?sida=2937

Liberg, C.(2003). *Hur barn lär sig läsa och skriva*.www.Studentlitteratur.se

Lilemyr, O. F. (2002). *Lek – upplevelser - lärande i förskola och skola.* Stockholm: Liber.

Nylund, M.; Sandback, C.; Wilhelmsson, B & Rönnerman, K. (2010). *Aktionsforskning i förskolan - trots att schemat är fullt*. Stockholm: Lärarförbundets förlag.

Persson, E. Och Campner, E. (2000). *Vardagsperspektiv: pedagogens syn på läroplanen för förskolan.* Stockholm: Gothia.

Rönnerman. K, (2000). *Att växa som pedagog*. IPD- rapport nr 23. Göteborg: Göteborgs universitet, institutionen för pedagogik och didaktik.

Samuelsson m fl (2009) *Dyslexi och andra svårigheter med skriftspråket.* Natur och kultur, Stockholm.

Sheridan, S., & Pramling Samuelsson, I. (2009). *Barns lärande: fokus i kvalitetsarbetet* (1 uppl. ed.). Stockholm: Liber.

Skolverkets Läroplan för förskolan (1998 reviderad 2010). Stockholm: Fritzes.

Skolverket (2005). *Kvalitet i förskolan*. Allmänna råd och kommentarer. Stockholm: Fritzes.